

**Груба А.О.,** студент 6-го курсу  
Хмельницького відділення Навчально-  
наукового інституту заочного навчання  
Національної академії внутрішніх справ

## **РЕФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН ЯК ОДИН ІЗ КЛЮЧОВИХ НАПРЯМКІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ**

Реформування системи міжбюджетних відносин має бути спрямоване на досягнення кількох соціально-економічних цілей, серед яких найважливішими є: підвищення ефективності перерозподілу бюджетних коштів, формування самодостатніх в економічному сенсі адміністративно-територіальних одиниць, забезпечення справедливості й рівності у залученні громадян різних регіонів до отримання суспільних благ.

Розширення самостійності регіонів полягає в тім, що обсяг споживання національного доходу має залежати від продуктивної участі й кінцевих результатів роботи. Від них має повністю залежати також формування фінансів місцевого самоврядування регіону. Це досягається забезпеченням відповідності створюваного і спожитого національного доходу обсягам споживання і нагромадження в регіоні. Тоді процеси розподілу і перерозподілу національного доходу будуть поставлені у залежність від участі в його виробництві. Такий підхід до організації роботи господарського комплексу дозволить подолати утриманські настрої окремих регіонів щодо держави.

Концептуальні основи фінансової незалежності місцевого самоврядування полягають у оптимальному врахуванні інтересів держави, підприємницьких структур, населення і органів місцевого самоврядування. Разом з тим нічим не обмежена фінансова незалежність має таку саму негативну суть, як і надмірна централізація у використанні фінансових ресурсів [1, с. 225].

Передусім необхідно забезпечити механізми фінансового вирівнювання. Основний мотив фінансового вирівнювання - це зменшення різниці в рівнях життя населення різних регіонів, забезпечення соціальної справедливості в територіальному аспекті. Тобто соціальні цілі є визначальними. Навпаки, економічна ефективність означає: чим більше витрачається коштів на допомогу відсталим регіонам, тим менші загальнонаціональні економічні результати. Тому кошти, які виділяє держава на реалізацію регіональної політики, у період економічного підйому мають збільшуватися, а під час кризи - зменшуватися.

Наукові дослідження доводять, що навіть у тих країнах, де регіональна політика проводиться активно, виділені на неї кошти у десять разів менші за державні видатки, здійснювані без урахування можливих регіональних наслідків. Ці наслідки можуть перевернути зусилля, надані державою для свідомого впливу на територіальну структуру країни. Більше того, держава часто реалізує програми, які суперечать цілям регіональної політики. Наприклад, підтримка найбільш перспективних виробництв для форсування експорту може призвести до надходження значного обсягу державних

коштів на найрозвинутіші території країни, тоді як регіональна політика намагається стимулювати надходження інвестицій у слабозвинені регіони [2, с. 143-144].

Крім того, недавня економічна лібералізація значно вплинула на динаміку реальних доходів. Виявилося, що регіони з низьким інвестиційним ризиком, сприятливішим підприємницьким кліматом, низьким рівнем злочинності змогли отримувати доходи з інших регіонів, де реформи йшли повільніше. Цей неочікуваний ефект виник внаслідок об'єктивно-суб'єктивних причин, а саме перерозподілу доходів з "бідних" регіонів у "високоприбуткові", оскільки там розташовані або осередки видобутку сировини, або головні компанії чи офіси компаній.

Тому між бюджетним вирівнюванням і регіональною політикою існують певні протиріччя. У світовій практиці бюджетне вирівнювання є саме міжбюджетними відносинами, тобто це фінансова підтримка місцевих і регіональних бюджетів, а регіональна політика - це передача ресурсів підприємствам, домогосподарствам.

В Україні ж заходи регіональної політики спрямовані на зменшення різниць між регіонами з метою зниження потенційної потреби у бюджетному вирівнюванні. Отже, на заходи регіональної політики забираються кошти поточної підтримки регіональних і місцевих бюджетів. На противагу бюджетному вирівнюванню, регіональна політика в основному спрямована на цільове використання ресурсів, у вигляді субсидій і субвенцій на інвестиційні цілі [3, с. 97].

Бюджетні перерахунки між центром і територіями перерозподіляють доходи на користь "бідних" регіонів, але на нинішньому етапі розвитку масштаби перерозподілу недостатні для того, щоб вирівняти доходи в регіонах. Тому модель взаємовідносин регіонів і центру має поєднувати ринкові відносини (на основі матеріальної відповідальності, фінансового самозабезпечення) і неринкові (на основі державної підтримки).

Дотаційна політика звідси має передбачати поступове економічно-обґрунтоване зниження рівня державного дотаціювання через механізми інвестування виробництва і підприємницької діяльності зі швидким обігом капіталу і більшою бюджетною ефективністю та товаронаповненням споживчого ринку. Соціальне інвестування потужностей, залучення недержавних інвестицій і розширення робочих місць сприяє прискоренню розв'язання проблем регіонів.

#### *СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ*

1. Фінансове право: Підручник / За ред. Л.К. Воронової. - Харків: Фірма "Консул", 1998. - 324 с.
2. Чугунов І.Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку,- К.: НІОС, 2003. - 488 с.
3. Єпіфанов А.О., Сало І.В., Д'яконова І.І. Бюджет і фінансова політика в Україні: Навч. посіб. К.: Наукова думка, 2005. - 292 с.